

Arbejds miljø og sygefravær

50-59-årige med fysisk hårdt arbejde har flere sygedage

Lønmodtagere i 50'erne med et fysisk hårdt arbejde har mere sygefravær end deres jævnaldrende på arbejdsmarkedet. Forskellen er mere end en uges fuldtidsbeskæftigelse i løbet af et år. Sygefraværet blandt lønmodtagere i 50'erne med et fysisk hårdt job svarer samlet set til lidt over 14 dage i løbet af et år.

af Analytiker **Troels Lund Jensen**

7. september 2020

Analysens hovedkonklusioner

- Lønmodtagere i 50'erne med et fysisk hårdt arbejde er fraværende på grund af egen sygdom i lidt mere end 6 procent af arbejdstiden. Øvrige lønmodtagere i 50'erne er fraværende på grund af egen sygdom i knap 4 procent af arbejdstiden.
- Lønmodtagere med fysisk hårdt arbejde har en uges fravær mere end jævnaldrende med et ikke-hårdt fysisk arbejdsmiljø - forskellen svarer til 5,4 sygedage pr. fuldtidsansat. Sygefraværet blandt lønmodtagere i 50'erne med et fysisk hårdt arbejde svarer samlet set til lidt over 14 dage i løbet af et år. Blandt øvrige lønmodtagere svarer sygefraværet til 9 sygedage.
- Fysisk hårdt arbejde er blandt lønmodtagere i 50'erne særligt udbredt blandt ufaglærte og faglærte. Blandt ufaglærte har 20 procent et fysisk hårdt arbejde, og blandt faglærte er det 13 procent. 6 procent med en videregående uddannelse har et fysisk hårdt arbejde.

Kontakt

Direktør

Lars Andersen

Tlf. 33 55 77 17

Mobil 40 25 18 34

la@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

Mobil 50 73 71 34

jk@ae.dk

50-59-årige med fysisk hårdt arbejde har flere sygedage

AE har undersøgt sygefraværet blandt 50-59-årige almindelige lønmodtagere. Tallene viser, at der er stor forskel på sygefraværet afhængigt af, om man har fysisk hårdt arbejde eller ej.

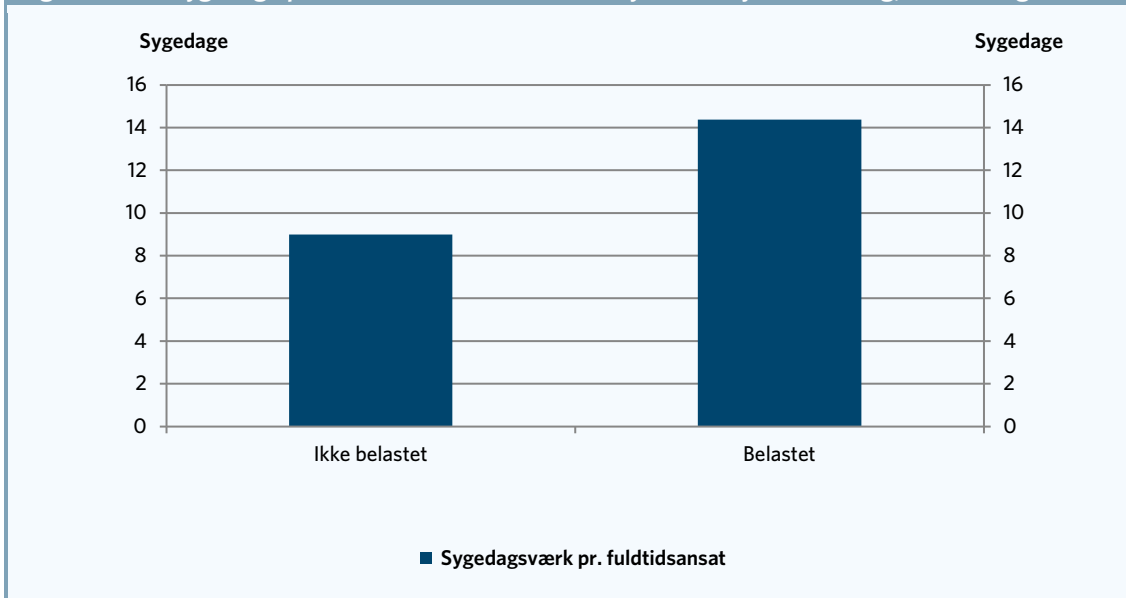
Analysen er gennemført ved at koble data fra Arbejdsmiljø og Helbred, som det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø har stillet til rådighed for AE, med registeroplysninger om fravær fra Danmarks Statistik. AE er alene ansvarlig for analyse, fortolkning og fremstilling af resultaterne².

14 dages sygefravær for de belastede - kun 9 dage for resten

50-59-årige lønmodtagere med et fysisk hårdt arbejde har sygefravær, der svarer til lidt over 14 dages arbejde pr. fuldtidsansættelse om året. Det betyder, at hvis en person er ansat på fuld tid i løbet af en periode på 12 måneder, så har man i gennemsnit 14,4 sygedage - eller næsten 3 ugers sygefravær.

Blandt 50-59-årige lønmodtagere, der ikke har et fysisk hårdt arbejde, svarer sygefraværet til, at en person, der er ansat på fuld tid, har 9 sygedage i løbet af 12 måneders beskæftigelse. Forskellen svarer til 5,4 sygedage - eller lidt mere en uges ekstra sygefravær. Der er således stor forskel på sygefraværet afhængigt af arbejdets belastning.

Figur 1. Antal sygedage pr. fuldtidsansat fordelt efter fysisk arbejdsbelastning, 50-59-årige.

Anm: Et sygedagsværk er defineret som 7,4 timer, og antallet af sygedagsværk er beregnet pr. fuldtidsansat i løbet af 12 mdr.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og AH2016.

Hvis vi ikke ser på arbejdsdage, men på procent af arbejdstiden, ser tallene således ud: Lønmodtagere med et fysisk hårdt arbejde har sygefravær i 6,2 procent af arbejdstiden, mens lønmodtagere, der ikke har et fysisk hårdt arbejde, har sygefravær svarende til 3,8 procent af arbejdstiden. Det er en forskel på 2,4 procentpoint svarende til 63 procent højere sygefravær.

Sygefraværet kan opdeles i, hvor lange fraværperioderne er, og dermed kan vi se, hvordan det samlede sygefravær fordeler sig på længden af fraværet. Den højere fraværprocent blandt lønmodtagere med

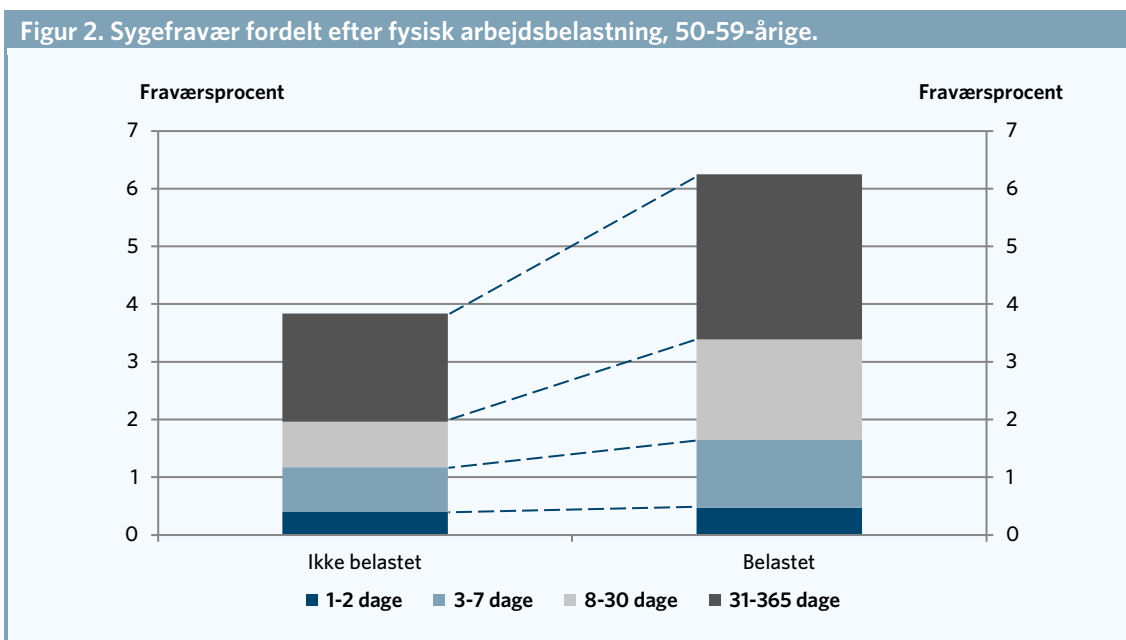
¹ Lønmodtagere med ledelsesansvar er udeladt af analysen.

² Udlevering af datadokumentation kan ske ved henvendelse til analytiker Troels Lund Jensen, tlj@ae.dk

et fysisk hårdt arbejde skyldes især sygefravær, der varer 8-30 dage og 31-365 dage. Sygefravær fra fraværperioder på både 8-30 dage og 31-365 dage er 1 procentpoint højere blandt lønmodtagere med et fysisk hårdt arbejde i forhold til lønmodtagere, der ikke har et fysisk hårdt arbejde.

Sygefravær, der strækker sig over en længere periode på 31-365 dage, står for knap halvdelen af det samlede sygefravær – både blandt lønmodtagere, der har et fysisk hårdt arbejde, og lønmodtagere, der ikke har. Det betyder, at det lange sygefravær ikke fylder relativt mere blandt lønmodtagere med et fysisk hårdt arbejde.

Sygefraværperioder på 8-30 dage står for en relativt større del af sygefraværet blandt 50-59-årige lønmodtagere med et fysisk hårdt arbejde, end tilfældet er blandt lønmodtagere, der ikke har et fysisk hårdt arbejde. Det helt korte sygefravær på 1-2 dage udgør med 0,5 procent af den samlede arbejdstid kun en mindre del af sygefraværet – både blandt lønmodtagere, der har et fysisk hårdt arbejde, og lønmodtagere, der ikke har.

Anm: Opgjort ud fra AH2016 og fravær i løbet af 12 mdr., dvs. i løbet af 2016 og 2017. Fraværprocenten er beregnet som antallet af fraværstimer pga. egen sygdom ud af det samlede antal mulige arbejdstimer. Omfanget af sygefravær er opgjort i 12 mdr. fra besvarelse af spørgsmål i AH2016. I alt er fravær fra 5.760 respondenter i AH2016 fundet i fraværregisteret, hvilket svarer til 68 pct. af respondenterne af AH2016. Se boks 1 for en definition af hårdt fysisk arbejde og boks 2 for metode.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og AH2016.

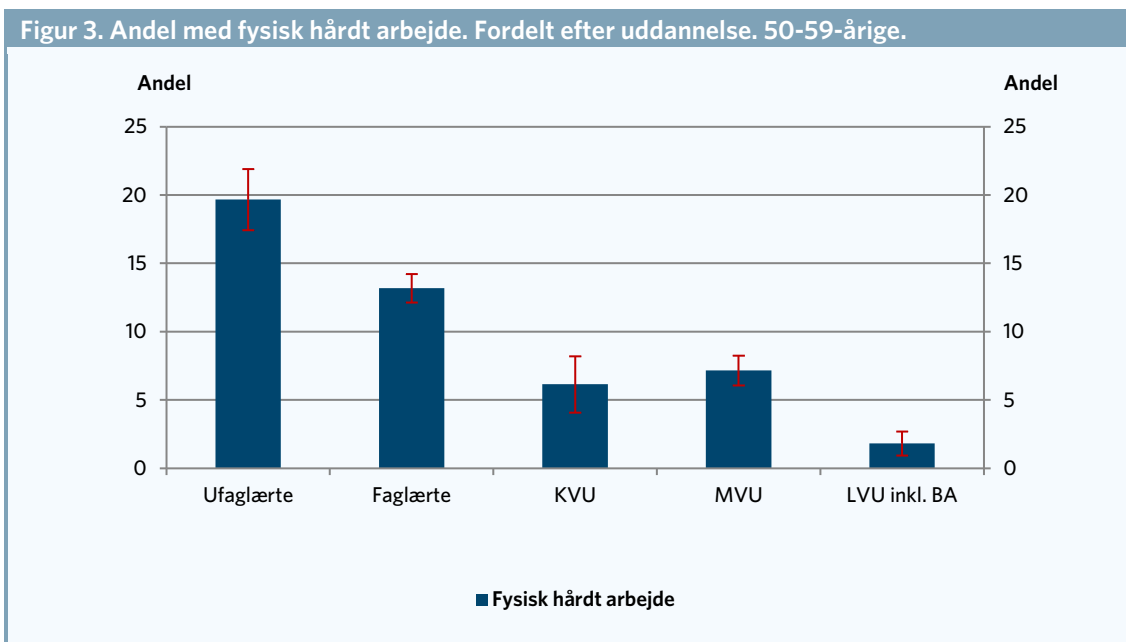
Hvem er belastet af et hårdt fysisk arbejde?

Fordelt efter uddannelsesniveau er der stor forskel på lønmodtagere, der har et fysisk hårdt arbejde, og lønmodtagere, der ikke har et fysisk hårdt arbejde.

Blandt de 50-59-årige lønmodtagere falder 11 procent inden for den beskrivelse, vi bruger som indikator for et fysisk hårdt arbejde. Indikatoren er beskrevet i boks 1.

Der er stor forskel på andelen, der udfører fysisk hårdt arbejde, på tværs af uddannelsesniveau. Blandt 50-59-årige lønmodtagere, der er ufaglærte, har 20 procent et fysisk hårdt arbejde, og blandt faglærte er det tilsvarende 13 procent, der har et fysisk hårdt arbejde. Blandt lønmodtagere med en videregående uddannelse er der færre, der har et fysisk hårdt arbejde. Blandt lønmodtagere med en kort videregående

uddannelse har 6 procent et fysisk hårdt arbejde, blandt lønmodtagere med en mellemlang videregående uddannelse har 7 procent et fysisk hårdt arbejde, mens der blandt lønmodtagere med en lang videregående uddannelse blot er 2 procent, der har et fysisk hårdt arbejde.

Anm: Opgørelsen er lavet på baggrund af Arbejds miljø- og Helbredsundersøgelsen i 2018 og er afgrænset til almindelige lønmodtagere på 50-59-år. Røde streger angiver 95-pct-kofidensintervaller. Uoplyst, gymnasial uddannelse og adgangskurser indgår ikke.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og AH2018.

Brug for handling for at styrke arbejdsmiljøet

Analysen viser, at der er stor ulighed i de 50-59-åriges sygefravær og dermed deres arbejdsliv afhængigt af, om de har fysisk hårdt arbejde eller ej. Der er brug for handling fra både beslutningstagere og arbejdsgivere, hvis vi skal sygefraværet til livs - både for denne aldersgruppe og for alle andre.

Det kræver et vedvarende fokus på det gode arbejdsmiljø og på at undgå belastende og nedslidende arbejdsstillinger m.v. hos arbejdsgiverne. Det kræver også muskler til Arbejdstilsynet, så der er hyppige kontroller, og tilsynet bliver en synlig og mærkbar del af hverdagen på arbejdspladserne - også ved at rådgive virksomhederne.

Desuden vil en mulighed for tidlig tilbagetrækning for slidte arbejdere og dem med lange arbejdsliv være en tiltrængt håndsrækning for netop denne gruppe lønmodtagere i 50'erne, som dør med højt sygefravær, og som sandsynligvis bliver værre, når de er i 60'erne. Denne gruppe ville i høj grad - når den når op i 60'erne - nyde godt af en tidligere afgang fra arbejdsmarkedet, så de også får nogle relativt gode år i deres pensionisttilværelse i stedet for en afslutning på deres arbejdsliv, der er præget af sygefravær og fysisk hårdt arbejde.

Boks 1. Arbejds miljø- og Helbredsundersøgelsen.

Resultaterne, der vedrører arbejds miljøet, er lavet på baggrund af Arbejds miljø- og Helbredsundersøgelsen (AH) fra 2016 og 2018. AH er en spørgeskemaundersøgelse, der udarbejdes hvert andet år af Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø (NFA). Den første undersøgelse blev udarbejdet i 2012, og den sidste vil blive udarbejdet i 2020.

Alle resultater er baseret på vægtede besvarelser, der tager højde for sandsynligheden for at blive udvalgt til at besvare spørgeskemaet og forskelle i faktiske besvarelser. Vægtede besvarelser sikrer en højere grad af repræsentativitet sammenlignet med faktiske besvarelser. Da der er tale om en stikprøve, er resultaterne behæftet med usikkerhed, som vi vurderer ud fra standard 95-procents konfidensintervaller. I alt indgår besvarelser fra 10.560 personer i AH2018.

Arbejdstilsynet og NFA benytter to indeks til opfølgning på reduktionsmålene defineret i Arbejds miljøstrategien 2020. Indeksene opgør dels en fysisk og dels en psykisk dimension af arbejds miljøet. Indeksene er konstrueret, så man *både* skal være eksponeret og have symptomer for at falde inden for definitionen.

I analysen benytter vi belastningsindekset for muskel-skeletbesvær som en indikator for et fysisk hårdt arbejde.

Belastningsindeks for muskel-skeletbesvær:

For at falde inden for definitionen af belastningsindekset for muskel-skeletbesvær skal man opfylde alle nedenstående kriterier.

Symptomer:

- Svare "Ja" til at have været begrænset i arbejdet pga. smerter inden for de sidste tre måneder
- Svare "noget trætt", "meget trætt" eller "helt udmattet" efter en typisk arbejdsdag.

Eksponeringer:

- Opleve høj anstrengelse ved udførelse af arbejdet målt som en score på mindst 6 ud af 10 på spørgsmålet: *Hvor fysisk hårdt opfatter du normalt dit nuværende arbejde?*
- Være udsat for mindst én uhensigtsmæssig, ergonomisk eksponering på en typisk arbejdsdag.

Kilde: *Belastningsindeks for psykisk arbejds miljø og muskel-skeletbesvær 2018, NFA 2018.*

Boks 2. Sådan har vi gjort.

Analysen er afgrænset til 50-59-årige almindelige lønmodtagere, dvs. at lønmodtagere med ledelsesansvar er udeladt af analysen.

Til at belyse sammenhænge mellem fysisk arbejds miljø og sygefravær har vi koblet AH og Danmarks Statistiks fraværsregister. Koblingen er foretaget mellem AH2016 og fraværsregisteret fra 2016 og 2017. Koblingen gør det muligt at beskrive omfanget af sygefravær, fra en respondent har besvaret AH2016 og de efterfølgende 12 måneder. Dvs. at hvis en respondent har besvaret AH den 15. april 2016, beregnes omfang af sygefravær fra den 15. april 2016 til den 15. april 2017.

Perioder med beskæftigelse og sygefravær, der krydser 12-månedersintervallet, bliver skaleret med andelen af hverdage i perioden, der falder inden for de 12 måneder fra besvarelsen af AH2016.

Fraværsprocenten er beregnet som antallet af fraværstimer fra egen sygdom ud af det samlede antal mulige arbejdstimer. Et sygedagsværk er 7,4 timer og beregnet pr. fuldtidsansættelse.

Det er ikke muligt at lave en tilsvarende analyse på baggrund af AH2018, da fraværsregisteret på nuværende tidspunkt foreligger til og med 2018.

I AH indgår en vægt, der regner stikprøven op til den samlede population af lønmodtagere. Fraværsregisteret består af en totaltælling i den offentlige sektor, mens den private sektor er baseret på en stikprøve blandt virksomheder med mindst 10 ansatte. For den private sektor indgår derfor en vægt, der regner stikprøven op til den samlede population af private virksomheder med 10 eller flere ansatte. Vægtningen foretages på virksomhedsniveau, så alle lønmodtagere i samme virksomhed har samme vægt.

I koblingen mellem AH og fraværsregisteret er vægtene i de to registre ganget sammen. For offentligt ansatte betyder det, at vægtene i AH benyttes, mens det for privatansatte betyder, at vægtene i de to registre ganges sammen. For at undgå vægte med meget høje værdier har vi trimmet de højeste vægte. Konkret har vi opdelt data efter køn, alder, sektor og uddannelse og for hver gruppe udregnet den gennemsnitlige vægt blandt respondenter, hvis vægt ligger over 97pct.-percentilen. Denne gruppe-specifikke gennemsnitsvægt fungerer som en øvre grænse over vægtenes størrelse³.

Beregningerne er deskriptive, og sammenhængen kan ikke ud fra analysens resultater fortolkes kausalt.

³ Denne metode er inspireret af - men ikke identisk med - metoden beskrevet i "Flyvholm M-A, Thorsen SV og Bültmann U. Fraværsrapport 2019. Deskriptiv analyse af lønmodtagernes sygefravær i Danmark - belyst ud fra register- og spørgeskemadata. København: Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø, 2019".

Bilag

Bilagstabel 1. Andel med fysisk hårdt arbejde, fordelt efter uddannelse. 50-59-årige.

	Fysisk hårdt arbejde		95 pct. konfidensinterval	
	Andel		Andel	
Ufaglærte	19,7		17,4	21,9
Faglærte	13,2		12,1	14,2
KVU	6,1		4,1	8,2
MVU	7,2		6,1	8,3
LVU inkl. BA	1,8		0,9	2,7
I alt	11,0		10,4	11,7

Anm: Andele bag figur 3. Øvrige består af uoplyst, gymnasial uddannelse og adgangskurser.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik og AH2018.